

بررسی کیفیت علم: نشریات بی اعتبار

علی اکبر صبوری*^۱

چکیده

در دو دهه گذشته همواره تولید علم در کشور از نظر کمی مورد سنجش قرار گرفته است. بر همین مبنا، سهم ایران در تولید علم جهان از دو صدم درصد در بیست سال پیش به یک و دو دهم درصد در سال گذشته میلادی رسید. اکنون از نظر کمیت، تولید علم به حدی رسیده است که بتوان از نظر کیفیت آن را مورد بررسی قرار داد. بررسی کیفیت تولید علم از دو منظر قابل انجام است: بررسی میزان و نوع استنادات جهانی انجام شده به انتشارات علمی کشور و بررسی نشریاتی که اسناد علمی مربوط به تولید علم را منتشر می‌سازند. در این مقاله، ضمن مرور و ارزیابی برخی نشریات که اسناد علمی کشور در آنها منتشر می‌شود، نشریات بی اعتبار و کم اعتبار معرفی می‌شوند. این مقاله به محققان و برنامه‌ریزان پژوهش کشور کمک می‌کند تا کیفیت تولید علم کشور را ارتقاء دهند.

واژگان کلیدی: تولید علم، تامسون رویترز، اسناد علمی، ارجاعات علمی، نشریات علمی، نشریات بی اعتبار.

مقدمه

مقاله نمایه شده در مؤسسه اطلاعات علمی تامسون رویترز را مورد تشویق قرار دادند، بی آنکه به کیفیت مقاله و نشریه پرداخته شود. مهم فقط نوشتن و ورود به عرصه‌های جهانی تولید علم بود. مقالات و گفتمان‌های داخلی سنجش تولید علم و بیان جایگاه جهانی کشور در تولید اسناد علمی (نمایه شده در مؤسسه اطلاعات علمی تامسون رویترز: ISI) به حرکت شتابان علمی کشور کمک کرد و دانشگاهها به یک رقابت علمی سالم رو به رو شدند. پس از گذشت هفده سال، در سال ۲۰۰۹ میلادی، تعداد اسناد علمی تولید شده در ایران به مرز هفده هزار رسید که میزان مشارکت جهانی ما را اندکی فراتر از یک درصد تولید علم جهانی قرار داد. در سال ۲۰۱۱ میلادی، تعداد اسناد علمی ایرانی نمایه شده در مؤسسه تامسون رویترز به مرز ۲۵۰۰۰ رسید که حدود ۱/۲ درصد اسناد تولید علم جهان شد و به این

با پایان گرفتن جنگ تحمیلی هشت ساله علیه جمهوری اسلامی ایران و تحمل یک دوره پنج ساله بازسازی مناطق جنگی، یک عزم ملی برای کسب افتخار در تولید و رشد علمی در دانشگاهها شکل گرفت. به این ترتیب سال ۱۳۷۲ هجری شمسی مصادف با سال ۱۹۹۳ میلادی را می‌توان آغاز یک حرکت علمی در کشور دانست. در آن موقع، تعداد مقالات دانشمندان مقیم ایران حدود سیصد مورد و سهم کشور در تولید اسناد علمی جهان تنها دو صدم درصد بود. دانشگاهها با ایجاد دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تشویق اعضای هیئت علمی به نگارش مقالات بین‌المللی، تولید علم و شکوفایی علمی کشور را در دستورکار خود قرار دادند. دانشگاهها از اعضای هیئت علمی خود خواستند که در نشریات معتبر بین‌المللی مقاله بنویسند و هر

*استاد، تلفن: ۶۶۹۵۶۹۸۴ (۹۸۲۱+)، دورنگار: ۶۶۶۰۴۶۸۰ (۹۸۲۱+)، نشانی الکترونیکی: saboury@ut.ac.ir
۱. مرکز تحقیقات بیوشیمی و بیوفیزیک دانشگاه تهران، ایران.

از مصرف علم و فناوری بر مبنای میزان تحقیقات کاربردی است. به نظر می‌رسد، با وجود پتانسیل و توان مطلوب در کاربردی کردن علم، برنامه‌ریزی هدفمند و جهت‌داری در حوزه تحقیقات علمی صورت نگرفته و هرگز برای دانشمندان کشور نقشه راهی وجود نداشته است. بین دانشگاه و صنعت ارتباط محکم و هدفداری نبوده و در دانشگاهها، علم بیشتر در خدمت بسط و گسترش دانش بوده است. نقشه جامع علمی کشور نیز مبتنی بر هدف جامع و مسیر تعریف شده نیست. به این ترتیب، نگاه سوم را باید به آینده سپرد، شاید که در آینده برنامه‌ای برای ارتباط بیشتر تحقیقات با نیاز جامعه تدوین و اجرایی شود و از پتانسیل و توان بالای علمی کشور استفاده مطلوب‌تری بشود. در این مقوله بنا داریم از نگاه نخست وارد شده و به ارزیابی کیفیت نشریات منتشرکننده اسناد علمی دانشمندان کشور بپردازیم و در نتیجه نشریاتی را تحت عنوان نشریات بی اعتبار معرفی کنیم تا بر کیفیت انتشارات علمی کشور بیفزاییم.

نشریات معتبر و غیرمعتبر: یک بررسی کیفی

در سال ۱۹۵۱ میلادی، تنها ده هزار نشریه علمی در جهان منتشر

ترتیب به رتبه نوزدهم جهان صعود کردیم. در بین کشورهای اسلامی و منطقه، ترکیه مقام اول تولید اسناد علمی را داشته و در جایگاه هیجدهم جهان قرار دارد. دانشگاه تهران و دانشگاه صنعتی شریف در بین پانصد دانشگاه برتر جهان قرار گرفتند. جهان رشد علمی کشور را قبول کرده و آن را اعجاب انگیز می‌خواند. هوش و ذکاوت ایرانی از یک سو و آموزه‌های دینی و خودباوری دانشمندان رها دیده شده از تفکر استعماری غرب و شرق از سوی دیگر، عوامل اصلی این ارمغان بزرگ هستند. اکنون دو دهه از رشد کمیت تولید علم در کشور می‌گذرد. مقالات زیادی در این مقوله از سنجش علم نگارش شده است [۱۰-۱]. حال وقت آن رسیده است که به ارزیابی کیفیت تولید علم و سنجش کیفی اسناد علمی تولید شده پرداخته شود. در سنجش کیفیت اسناد علمی تولید شده، دو مسیر مستقل متفاوت وجود دارد. در یک مسیر می‌توان به کیفیت نشریاتی که اسناد علمی ایرانیان در آنها به چاپ رسیده است نگاه انداخت و در مسیر دیگر می‌توان به ارجاعات (استنادات) جهانی این اسناد نگاه کرد.

نگاه سومی هم می‌توان ارائه کرد و آن بررسی تأثیر اسناد علمی تولید شده در زندگی مردم از حیث معیشت، رفاه و امنیت اجتماعی حاصل

جدول (۱): بیست نشریه برتر در حوزه علوم (SCI) بر حسب ایگن فاکتور، استخراج شده از نشریه گزارش ارجاعات (JCR-۲۰۱۱)

Rank	Abbreviated Journal Title (linked to journal information)	ISSN	JCR Data						Eigenfactor Metrics	
			Total Cites	Impact Factor	5-Year Impact Factor	Immediacy Index	Articles	Cited Half-life	Eigenfactor Score	Article Influence Score
1	NATURE	0028-0836	526505	36.280	36.235	9.690	841	9.4	1.65524	20.373
2	P NATL ACAD SCI USA	0027-8424	504243	9.681	10.472	1.874	3614	7.8	1.60168	4.896
3	SCIENCE	0036-8075	480836	31.201	32.452	6.075	871	9.4	1.41162	17.525
4	PHYS REV LETT	0031-9007	335444	7.370	7.013	2.147	3229	7.8	1.14457	3.518
5	J AM CHEM SOC	0002-7863	408307	9.907	9.766	1.865	3176	7.5	0.81730	2.799
6	PHYS REV B	1098-0121	278680	3.691	3.405	0.889	6121	8.8	0.75604	1.428
7	J BIOL CHEM	0021-9258	402449	4.773	5.117	0.954	4382	9.4	0.74213	2.031
8	APPL PHYS LETT	0003-6951	203336	3.844	3.787	0.661	4419	5.9	0.67575	1.387
9	NEW ENGL J MED	0028-4793	232068	53.298	50.075	11.484	349	7.8	0.66383	21.304
10	CELL	0092-8674	171297	32.403	34.774	6.382	338	8.6	0.66082	20.554
11	ANGEW CHEM INT EDIT	1433-7851	209862	13.455	13.195	2.898	2002	5.4	0.51421	3.378
12	PLOS ONE	1932-6203	75544	4.092	4.537	0.437	13781	2.4	0.50162	1.798
13	J NEUROSCI	0270-6474	150228	7.115	7.915	1.141	1790	7.3	0.44963	3.255
14	ASTROPHYS J	0004-637X	166376	6.024	5.102	1.730	2472	7.5	0.42962	1.805
15	BLOOD	0006-4971	140118	9.898	9.785	1.878	1568	6.5	0.42794	3.692
16	J CLIN ONCOL	0732-183X	120262	18.372	16.762	4.217	729	5.2	0.39463	5.560
17	J IMMUNOL	0022-1767	131493	5.788	5.859	1.061	1438	7.2	0.36989	2.266
18	CANCER RES	0008-5472	138772	7.856	8.164	1.582	749	7.5	0.36273	3.100
19	LANCET	0140-6736	158906	38.278	33.797	10.576	276	8.9	0.36095	13.611
20	NANO LETT	1530-6984	75287	13.198	13.843	2.082	955	4.2	0.34591	5.070

جدول (۲): بیست نشریه برتر در حوزه علوم اجتماعی (SSCI) بر حسب ایگن فاکتور، استخراج شده از نشریه گزارش ارجاعات (JCR-۲۰۱۱)

Rank	Abbreviated Journal Title (linked to journal information)	ISSN	JCR Data						Eigenfactor Metrics	
			Total Cites	Impact Factor	5-Year Impact Factor	Immediacy Index	Articles	Cited Half-life	Eigenfactor Score	Article Influence Score
1	AM ECON REV	0002-8282	26525	2.693	4.076	0.793	237	>10.0	0.10042	5.674
2	AM J PSYCHIAT	0002-953X	41901	12.539	12.679	3.583	103	9.7	0.06758	4.544
3	PSYCHOL SCI	0956-7976	15223	4.431	6.157	0.651	232	6.7	0.06328	3.186
4	ARCH GEN PSYCHIAT	0003-990X	35277	12.016	14.179	2.202	124	>10.0	0.06250	5.436
5	SOC SCI MED	0277-9536	25187	2.699	3.479	0.455	459	8.2	0.05559	1.272
6	J FINANC	0022-1082	18293	4.218	6.333	0.983	60	>10.0	0.05469	7.473
7	AM J PUBLIC HEALTH	0090-0036	24979	3.926	4.764	0.704	311	9.5	0.05274	1.971
8	REV FINANC STUD	0893-9454	5510	4.748	5.178	0.750	108	7.4	0.05270	6.458
9	NEUROPSYCHOLOGIA	0028-3932	18937	3.636	4.504	0.534	425	7.5	0.05154	1.598
10	HEALTH AFFAIR	0278-2715	7960	4.313	3.748	1.023	259	4.6	0.05100	2.261
11	J FINANC ECON	0304-405X	12976	3.725	5.676	0.706	136	>10.0	0.05058	5.758
12	J PERS SOC PSYCHOL	0022-3514	46374	5.076	6.901	0.943	157	>10.0	0.04944	3.658
13	Q J ECON	0033-5533	14234	5.920	8.184	0.848	46	>10.0	0.04904	12.614
14	TRENDS COGN SCI	1364-6613	13558	12.586	14.857	2.468	62	6.8	0.04670	7.133
15	ECONOMETRICA	0012-9682	19659	2.976	4.700	0.688	48	>10.0	0.04393	8.648
16	J COGNITIVE NEUROSCI	0898-929X	13811	5.175	6.268	1.000	320	6.8	0.04189	2.513
17	J AM GERIATR SOC	0002-8614	19257	3.737	4.315	0.617	287	8.3	0.03971	1.519
18	SCHIZOPHR RES	0920-9964	15294	4.748	5.083	0.674	322	5.8	0.03968	1.431
19	ENERG POLICY	0301-4215	12228	2.723	3.193	0.322	800	4.2	0.03774	0.754
20	J CLIN PSYCHIAT	0160-6689	17719	5.799	5.664	0.862	189	7.5	0.03640	1.689

دستیابی به فهرست نشریات برتر نمایه شده در مؤسسه تامسون از طریق جداول فهرست نشریات در ریز رشته‌های مختلف، یا فهرست کلی نشریات در نشریه گزارش ارجاعات (Journal Citation Report: JCR)، مرتب شده بر حسب ایگن فاکتور (Eigenfactor) که یک فاکتور جامع ارزشی برای نشریات است، قابل حصول است. در محاسبه ایگن فاکتور، بر خلاف فاکتور تأثیر (Impact Factor)، ارجاع نشریه به خود حذف شده و امتیاز ارجاع توسط نشریات مختلف، متفاوت منظور می‌شود. به عنوان مثال، در JCR-۲۰۱۱ فهرست بیست نشریه برتر، به ترتیب بالاتری ایگن فاکتور، در دو حوزه علوم (SCI) و علوم اجتماعی (SSCI)، به ترتیب در دو جدول شماره (۱) و (۲) داده شده است. در حوزه علوم انسانی و هنر (A&HSCI) چنین جدولی اصولاً وجود ندارد. برای دستیابی به ایگن فاکتور یک نشریه می‌توانید به پایگاه اینترنتی www.eigenfactor.org مراجعه نمایید. این پایگاه بر اساس داده‌های مؤسسه تامسون رویترز بنا نهاده شده است. در طول نزدیک به بیست سال گذشته (از ابتدای سال ۱۹۹۳ میلادی تا به

می‌شد. با ورود کامپیوترها و توسعه نرم‌افزارها و سپس اینترنت، رشد علمی جهان غیرقابل تصور شد به طوری که تعداد نشریات علمی جهان در حال حاضر بالغ بر دویست هزار می‌باشد. تنها در ایران بیش از چهار هزار نشریه مجوز انتشار گرفته‌اند که از این میان تعداد نشریات علمی کشور (از دو وزارتخانه علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی و حوزه‌های علمیه) به مرز هزار می‌رسد.

تنها ۷/۵ درصد از دویست هزار نشریه منتشر شده در جهان، معادل ۱۵۰۰۰ مورد، در مؤسسه تامسون رویترز نمایه می‌شوند و ۹۲/۵ درصد بقیه (۱۸۵۰۰۰ مورد) استانداردهای لازم را کسب نکرده و نقشی در ارائه ایده‌های نو علمی ندارند و در واقع از طبقه نخست (۱۵۰۰۰ مورد) تغذیه و تکرار می‌کنند. از ۱۵۰۰۰ نشریه‌ای که در نمایه‌های مختلف مؤسسه تامسون رویترز به چشم می‌خورد، نزدیک به بیست درصد (۳۰۰۰ مورد) نوآوری ارزشمند داشته و تولیدات علمی مختلف را منتشر می‌نمایند و هشتاد درصد بقیه (۱۲۰۰۰ مورد) تنها به انتشار توسعه علوم مطرح شده در بیست درصد نخست می‌پردازند.

امروز که یک ماه و نیم به انتهای سال ۲۰۱۲ باقی است)، در حوزه علوم ۱۳۲۴۴۴ سند علمی (معادل ۰/۵۹ درصد اسناد علمی تولید شده در جهان) و در حوزه علوم اجتماعی ۵۵۲۹ سند علمی (معادل ۰/۱۷ درصد اسناد علمی تولید شده در جهان) به آدرس ایران به ثبت رسیده است. در مورد کشور ترکیه، رقیب اول علمی ما در منطقه و کشورهای اسلامی، تعداد اسناد علمی تولید شده در حوزه علوم ۲۵۰۱۳۰ سند علمی (معادل ۱/۱۲ درصد اسناد علمی تولید شده در جهان) و در حوزه علوم اجتماعی ۱۶۳۶۷ سند علمی (معادل ۰/۴۹ درصد اسناد علمی تولید شده در جهان) بوده است. حال سؤالی که از نظر کیفی بر می آید این است که آیا سهم ما در اسناد منتشر شده در نشریات برتر جهان نیز همین است؟

در پاسخ باید گفت که در همان مدت نزدیک به بیست سال، در بیست نشریه برتر حوزه علوم (جدول شماره ۱)، تعداد اسناد علمی منتشر شده در کل ۱۰۲۷۹۴۹ مورد (۴/۶ درصد کل اسناد علمی منتشر شده با نمایه وبگاه علم مؤسسه تامسون رویترز) بوده است که سهم ایران از این تعداد برابر ۷۷۴ (معادل ۰/۰۷۵ درصد) و سهم ترکیه ۲۰۷۱ (معادل ۰/۲۰۱ درصد)، یعنی ۲/۷ برابر ما بوده است، هرچند تولید اسناد علمی ترکیه در حوزه علوم به طور کلی ۱/۹ برابر ما بوده است. به عبارت دیگر رشد کیفی تولید علم در کشور با رشد کمی علم، حتی در رقابت با ترکیه، هم راستا نبوده است. در کشورهای پیشرفته،

سهم تولید اسناد علمی منتشر شده در بیست نشریه برتر جهان، بیش از سهم مشارکت آنها در همه نشریات است.

بررسی‌های انجام شده روی بیست نشریه برتر حوزه علم در مدت قریب به بیست سال گذشته نشان می‌دهد که سهم امریکا ۵۰/۹ درصد، سهم آلمان ۱۰/۱ درصد، سهم انگلستان ۸/۳ درصد، سهم ژاپن ۷/۸ درصد و سهم فرانسه ۶/۶ درصد بوده است. به عبارت دیگر، حدود ۸۴ درصد اسناد علمی برتر دنیا توسط این پنج کشور تولید شده است. اکنون با رشد کمی تولید علم در ایران در دو دهه اخیر، باید سیاست‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و تشویق‌ها به گونه‌ای باشد که محققان به سمت انتشار مقالات خود در سه هزار نشریه برتر مؤسسه تامسون رویترز بروند. البته لازم به تذکر است که برای چاپ مقالات در نشریات با کیفیت بالا نیاز به امکانات پیشرفته پژوهشی و تسهیل در روابط بین‌المللی می‌باشد. در طول پنج سال اخیر، سالهای ۲۰۰۷-۲۰۱۱ میلادی، در حوزه علوم بر اساس نمایه‌های بین‌المللی SCI مؤسسه اطلاعات علمی تامسون رویترز، تعداد ۸۳۰۰۰ سند علمی از ایران به ثبت رسیده که ۷۴۹۰ مورد آن خلاصه مقاله (ارائه در کنفرانس) و ۷۵۵۱۰ مورد آن مقاله بوده است. ده نشریه‌ای که بیشترین اسناد علمی ایرانیان را از بین ۷۵۵۱۰ مقاله در سالهای ۲۰۰۷-۲۰۱۱ میلادی به چاپ رسانده‌اند، در ردیف‌های ۱ تا ۱۰ جدول شماره (۳) داده شده است.

جدول شماره (۳): پانزده نشریه حاوی بیشترین مقالات ایرانیان در سالهای ۲۰۰۷-۲۰۱۱ میلادی (دوره پنج ساله) که ده مورد اول مربوط به حوزه علوم و پنج مورد بعدی (ردیفهای ۱۱ تا ۱۵) مربوط به حوزه علوم اجتماعی است. نشریات ردیفهای ۱، ۳، ۹ و ۱۲ برای چاپ مقاله، مطابق جدول شماره (۴) وجه دریافت می‌کنند.

ردیف	نام نشریه در مؤسسه تامسون رویترز (ISI)	کشور	تعداد کل مقالات منتشره	تعداد مقالات ایران	فاکتور تأثیر ۲۰۱۰
۱	Asian Journal of Chemistry	هند	۵۵۴۱	۸۰۸	۰/۲۴۷
۲	Acta Crystallographica - Section E	انگلستان	۲۱۴۸۹	۶۹۹	۰/۴۱۳
۳	African Journal of Biotechnology	آفریقای جنوبی	۶۴۲۳	۶۷۷	۰/۵۷۳
۴	Archives of Iranian Medicine	ایران	۵۳۶	۴۸۲	۱/۳۴۸
۵	Iranian Red Crescent Medical Journal	ایران	۵۲۵	۴۷۱	۰/۳۶۰
۶	Journal of Animal and Veterinary Advances	پاکستان	۲۳۲۳	۴۵۸	۰/۲۹۲
۷	Journal of Applied Polymer Science	امریکا	۹۵۵۵	۴۰۶	۱/۲۴۰
۸	Pakistan Journal of Medical Sciences	پاکستان	۱۱۸۵	۳۸۴	۰/۱۶۶
۹	Journal of Food, Agriculture & Environment	فنلاند	۱۹۸۳	۳۷۷	۰/۴۲۵
۱۰	Journal of Research in Medical Sciences	ایران	۴۲۱	۳۶۲	۰/۲۸۰
۱۱	Iranian Journal of Public Health	ایران	۴۱۹	۳۵۵	۰/۳۲۱
۱۲	African Journal of Business Management	آفریقای جنوبی	۱۹۶۴	۲۰۹	۰/۱۴۶
۱۳	Expert Systems with Applications	انگلستان	۱۰۴۵	۵۴	۱/۹۲۴
۱۴	Energy Policy	انگلستان	۳۳۳۲	۴۲	۲/۶۲۹
۱۵	Electronic Library	انگلستان	۵۱۴	۳۷	۰/۴۸۹

ریال بوده است. به عبارت دیگر، با بیست و دو میلیارد ریال هزینه انجام شده برای چاپ مقالات در نشریات بی ارزش فوق، می شود حداقل چهل نشریه علمی کشور را سامان داد و با استانداردسازی مناسب، آنها را به نمایه های بین المللی عالی سوق داد. وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری و نیز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به کمک انجمن های علمی باید نشریات، بی ارزش را مرتب شناسایی نموده و فهرست کاملی از آنها را به دانشگاهها اعلام دارد تا معاونتهای آموزشی و پژوهشی دانشگاهها آنها را از فهرست امتیازات ارتقاء، ترفیع، اعتبار ویژه و نظایر آن حذف نماید. البته از هر عضو هیئت علمی انتظار می رود که در تخصص خود نشریات بی اعتبار را شناسایی نماید.

اما انتشار یک فهرست کامل از نشریات بی اعتبار و به روز توسط وزارتین، جلو هرگونه سوء استفاده را گرفته و امتیاز دهی مقالات علمی را قانونمندتر می کند. یکی از پایگاههای اینترنتی خوب که تا حدودی می تواند وضعیت اعتبار یک نشریه را شناسایی نماید و بسیار ساده و رایگان هم می باشد، پایگاه www.scimagojr.com است که بر اساس داده های پایگاه اسکوپوس بنا نهاده شده است. اکنون وقت آن رسیده است که محققان کشور تشویق شوند تا در

همچنین، در حوزه علوم اجتماعی بر اساس نمایه های بین المللی SSCI همین مؤسسه، در همان بازه زمانی پنج سال، تعداد ۳۵۹۶ سند علمی از ایران به ثبت رسیده است که ۷۵۱ مورد آن به صورت چکیده مقاله و ۲۸۴۵ مورد آن به صورت مقاله بوده است. پنج نشریه ای که بیشترین اسناد علمی ایرانیان را از بین ۲۸۴۵ مقاله حوزه علوم اجتماعی در سالهای ۲۰۱۱-۲۰۰۷ میلادی به چاپ رسانده اند در ردیفهای ۱۱ تا ۱۵ جدول شماره (۳) داده شده است. از ده نشریه ردیفهای نخست (مربوط به حوزه علوم)، بجز نشریات ایرانی (ردیفهای ۴، ۵ و ۱۰)، تنها ردیفهای دو و هفت از جایگاه علمی برخوردار بوده که البته در طبقه نشریات هم نوع خود جایگاه ضعیفی دارند. از پنج نشریه حوزه علوم اجتماعی (ردیفهای یازده تا پانزده)، سهم عمده مقالات مربوط به ردیف یازده (نشریه ایرانی) و ردیف دوازده (مجله بی ارزش آفریقای جنوبی) است و سه ردیف بعدی اگرچه ارزشمندند اما سهم چندان بالایی را شامل نیستند. ردیفهای ۱، ۳، ۹ و ۱۲ فرآیند داوری قابل قبول نداشته و در قبال مبلغ مشخص شده اقدام به نشر مقالات می کنند.

در جدول شماره (۴) شش نشریه ای که ایرانیان در آنها تعداد زیادی مقاله در سال ۲۰۱۱ میلادی به چاپ رسانده اند، نشان می دهد.

جدول شماره (۴): شش مورد از نشریاتی که در سال ۲۰۱۱ میلادی تعداد زیادی از مقالات ایرانیان را به چاپ رسانده و پول دریافت نموده اند.

ردیف	نام نشریه در مؤسسه تامسون رویترز (ISI)	تعداد کل مقالات منتشره	تعداد مقالات ایران	فاکتور تأثیر ۲۰۱۰	دریافت پول برای چاپ هر مقاله
۱	African Journal of Biotechnology	۲۶۴۰	۳۶۲	۰/۵۷۳	\$ ۶۵۰
۲	African Journal of Agricultural Research	۸۹۴	۱۹۹	۰/۲۶۳	\$ ۶۰۰
۳	African Journal of Microbiology Research	۸۹۸	۱۶۸	۰/۵۲۸	\$ ۵۵۰
۴	African Journal of Business Management	۱۳۴۶	۱۷۲	۰/۱۴۶	\$ ۵۵۰
۵	Asian Journal of Chemistry	۱۳۸۷	۱۶۸	۰/۲۴۷	\$ ۴۵۰
۶	Journal of Food, Agriculture & Environment	۷۳۷	۱۶۹	۰/۵۱۷*	۶۰ Eur/page

*فاکتور تأثیر این نشریه مربوط به سال ۲۰۱۱ است، چون در سال ۲۰۱۰ وارد JCR نشده بود.

نشریات با اعتبار بالا مقالات خود را منتشر نمایند. حداقل از آنها خواسته شود که مقالات خود را به نشریاتی که ناشر معتبر دارند، عرضه کنند.

ناشرانی همچون الزویر، اشپرنگر، جان وایلی، فرانسیس تیلور، انجمن شیمی آمریکا و انجمن های معتبر بین المللی از جمله ناشرینی هستند که سهم عمده در انتشار نشریات علمی داشته و کمتر در اعتبار نشریات آنها شک و تردید وجود دارد. هر روز ناشرینی متولد می شوند که نشریات بی اعتبار زیادی را ایجاد می کنند. در اینجا سعی داریم به این ناشرین و نشریات بی اعتبار پردازیم.

همه این شش نشریه، دسترسی آزاد داشته و برای این منظور از نویسندگان پول دریافت می کنند. در مجموع، در این شش نشریه ۱۲۳۸ مقاله از ایران به چاپ رسیده و به طور متوسط برای هریک مبلغ ششصد دلار آمریکا هزینه شده است. در مجموع برای چاپ ۱۲۳۸ مقاله ایرانیان، مبلغ ۷۴۲۸۰۰ دلار آمریکا (تقریباً معادل بیست و دو میلیارد ریال) هزینه شده است.

بهترین نشریه علمی کشور که در مؤسسه تامسون رویترز نمایه شده و اکنون توسط انتشارات اشپرنگر منتشر می شود، نشریه انجمن شیمی ایران (JICS) است که هزینه آن در سال ۲۰۱۱ حدود پانصد میلیون

نشریات بی اعتبار و کم اعتبار

Research Journal of Applied Sciences
Research Journal of Allergy

- Trends in
Trends in Bioinformatics
Trends in Medical Research

* نشریات انتشارات تحقیقاتی هند (RIP) با آدرس اینترنتی

<http://www.ripublication.com>
(Research India Publication)

مانند نشریات زیر:

- International Journal of
International Journal of Biotechnology & Biochemistry (IJBB)
International Journal of Chemistry and Applications (IJCA)
International Journal of Civil Engineering Research (IJCER)
International Journal of Applied Physics (IJAP)
- Global Journal of
Global Journal of Difference Equations (GJDE)
Global Journal of Finance and Management (GJFM)
- Advances in
Advances in Fuzzy Mathematics (AFM)
Advances in Computational Sciences and Technology (ACST)

* نشریات خانه نشر پوشپا (PPH) با آدرس اینترنتی

<http://www.pphmj.com>
(Pushpa Publishing House)

مانند نشریات زیر:

- International Journal of Numerical Methods and Applications
- Far East Journal of Electronics and Communications
- Far East Journal of Mathematical Education
- Advances and Applications in Discrete Mathematics
- Advances in Computer Science and Engineering
- International Journal of Materials Engineering and Technology

* نشریات آکادمی جهانی علم، مهندسی و تکنولوژی با آدرس اینترنتی

<http://www.waset.org>
(World Academy of Science, Engineering and Technology)

برخی از ناشرین بی اعتبار و یا کم اعتبار در اینجا فهرست شده و نمونه‌ای از نشریات هر کدام آورده می‌شود:
* نشریات یورو با آدرس اینترنتی

<http://www.eurojournals.com>

مانند نشریات زیر:

- American Journal of Scientific Research
- European Journal of Scientific Research
- European Journal of Social Sciences
- European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences
- International Research Journal of Finance and Economics
- Research Journal of International Studies
- Journal of European Union Economics and Finance

* نشریات آکادمی با آدرس اینترنتی

<http://www.journaldatabase.org>

مانند نشریات زیر:

- African Journal of Biotechnology
- African Journal of Agricultural Research
- African Journal of Microbiology Research
- African Journal of Business Management
- Scientific Research and Essay

* نشریات ساینس آلرت با آدرس اینترنتی

<http://www.scialert.net>

مانند نشریات زیر:

- American Journal of
American Journal of Applied Sciences
American Journal of Bioinformatics
- Asian Journal of
Asian Journal of Applied Sciences
Asian Journal of Biotechnology
- International Journal of
International Journal of Agricultural Research
International Journal of Biological Chemistry
- Current Research in
Current Research in Physics
Current Research in Neuroscience
- Research Journal of

- « Academic Journal of Plant Sciences
- « Acta Parasitological Globalis
- « Acta Science, Technology and Management
- « Advances in Biological Research
- « African Journal of Basic & Applied Sciences
- « Agricultural Economics & Marketing Journal
- « Agricultural Engineering Research Journal
- « American-Eurasian Journal of Agronomy
- « American-Eurasian Journal of Agricultural & Environmental Sciences **ISI**
- « American-Eurasian Journal of Crop Protection
- « American-Eurasian Journal of Scientific Research
- « American-Eurasian Journal of Soil Sciences
- « American-Eurasian Journal of Toxicological Sciences **ISI**
- « Applied Journal of Hygiene [AJH]
- « Applied Biosciences [AB]
- « Asian Journal of Business Management Studies
- « Botany Research International
(Formerly known as American-Eurasian Journal of Botany)
- « British Journal of Poultry Sciences
- « Computational and Applied Mathematical Sciences
- « European Journal of Applied Sciences
- « European Journal of Biological Sciences
- « Global Journal of Biotechnology & Biochemistry
- « Global Journal of Environmental Research
- « Global Journal of Molecular Sciences
- « Global Journal of Pharmacology **SCOPUS**
- « Globa Veterinaria **ISI & SCOPUS**
- « Humanity and Social Sciences Journal
- « International Journal of Agricultural Extension & Rural Sociology
- « International Journal of Agribusiness Management
- « International Journal of Applied Informatics and Computing
- « International Journal of Basic and Applied Virology
- « International Journal of Clinical Pathology
- « International Journal of Genetics
- « International Journal of Microbiological Research
- « International Journal of Nuts and Related Sciences

مانند نشریات زیر:

- International Journal of (110 Journals)
- International Journal of Mathematics
- International Journal of Physics
- International Journal of Biology
- International Journal of Chemistry
- International Journal of Human and Social Sciences
- International Journal of Accounting and Financial Sciences
- International Journal of Food and Nutrition Sciences
- International Journal of Genetics and Molecular Biology

* نشریات شرکت هیکاری با آدرس اینترنتی

<http://www.m-hikari.com>
(Hikari Ltd.: International Publishers of Science, Technology and Medicine, Bulgaria)

مانند نشریات زیر:

- Advanced Studies in Biology
- Advanced Studies in Theoretical Physics
- Applied Mathematical Sciences (AMS)
- Pure Mathematical Sciences (PMS)
- Advances in Theoretical and Applied Mechanics
- Applied Mathematical Sciences
- Advance in Applied Physics (AAP)
- Contemporary Engineering Sciences
- International Journal of Algebra
- International Journal of Contemporary Mathematical Sciences
- International Journal of Mathematical Analysis
- International Mathematical Forum
- Clinical and Experimental Medical Sciences (CEMS)
- Environmental Sciences (ES)

* نشریات **IDOSI** با آدرس اینترنتی <http://www.idosi.org>
(International Digital Organization for Scientific Information) (IDOSI)

نشریات زیر (علی رغم اینکه برخی در **ISI** و برخی در **SCOPUS** نمایه می شوند):

- « Academic Journal of Cancer Research **SCOPUS**
- « Academic Journal of Animal Diseases
- « Academic Journal of Entomology **ISI**
- « Academic Journal of Nutrition [AJN]
- « Academic Journal of Oral and Dental Medicine

- « World Journal of Management Studies
- « World Journal of Medical Sciences **SCOPUS**
- « World Journal of Nano Science & Technology
- « World Journal of Natural Products Research
- « World Journal of Nursing Sciences
- « World Journal of Sport Sciences

* نشریات انتشارات بیواینفو با آدرس اینترنتی

<http://www.bioinfo.in>

(Bioinfo Publications)

مانند نشریات زیر:

- World Research Journal of (80 Journals)
 - World Research Journal of Computation Theory
 - World Research Journal of Dentistry
- International Journal of (40 Journals)
 - International Journal of Drug Discovery
 - International Journal of Systems Biology
- BIOINFO (20 Journals)
 - BIOINFO Genetic Programming
 - BIOINFO Medical Imaging
- Journal of (30 Journals)
 - Journal of Education
 - Journal of Arts and Culture
- Advances in Computational Research

* نشریه جهانی علمی با آدرس اینترنتی

<http://www.tswj.com>

(The Scientific World Journal)

این نشریه که از سال ۲۰۰۰ میلادی ظهور پیدا کرده است از سال ۲۰۱۱ توسط انتشارات هینداوی منتشر شده و در نود رشته مختلف مقاله پذیرش نموده و آنها را در طبقات مختلف بر حسب موضوع مقاله منتشر می نماید و برای چاپ هر مقاله هزار دلار دریافت می کند. این نشریه اکنون توسط مؤسسه تامسون رویترز، اسکوپوس و پاب مد نمایه می شود و قرار است از سال آینده میلادی فاکتور تأثیر دریافت دارد. گاه نشریات برای رسیدن به ارتقاء مطلوب دست به تخلف می زنند. طبق گزارشات مؤسسه تامسون رویترز، ۵۱ نشریه از فهرست گزارش ارجاعات سال اخیر (JCR-۲۰۱۱) حذف شدند.

از این نشریات، ۲۸ مورد جدیداً تخلف داشته و ۲۱ مورد در فهرست سیاه از سال قبل قرار گرفته بودند. این در حالی است که تعداد کمتری از این، در سالهای قبل از فهرست گزارش ارجاعات حذف شده بودند: ۳۴ مورد از JCR-۲۰۱۰، ۲۶ مورد از JCR-۲۰۰۹، ۲۰ مورد از JCR-۲۰۰۸ و ۹ مورد از JCR-۲۰۰۷. با این حال

- « International Journal of Pharmacy and Medical Sciences
- « International Journal of Physics
- « International Journal of Sustainable Agriculture
- « Iranica Journal of Energy and Environment **ISC**
- « International Journal of Planetary & Space Research
 - « International Journal of Water Resources & Arid Environments
- « Journal of Animal Production Sciences
- « Journal of Approximate Reasoning
- « Journal of Forestry and Environment
- « Journal of Horticultural Science & Ornamental Plants
- « Journal of Industrial Technologies and Sustainable Environment
- « Journal of Oceanography and Marine Environmental System
- « Journal of Physical Chemistry and Electrochemistry
- « Journal of Reproduction and Infertility
- « Journal of Statistics and Biometry
- « Journal of Theoretical & Applied Statistics
- « Libyan Agriculture Research Center Journal International
- « Middle East Journal of Scientific Research **ISI & SCOPUS**
- « Plant Pathology International
- « Plant Physiology Research
- « Research Journal of Earth Sciences
- « Research Journal of Zoonosis
- « Studies in Nonlinear Sciences
- « World Applied Sciences Journal **ISI & SCOPUS**
- « World Engineering & Applied Sciences Journal
- « World Information Technology Journal
- « World Journal of Agricultural Sciences
- « World Journal of Alternative Medicine
- « World Journal of Chemistry
- « World Journal of Computer Sciences
- « World Journal of Dairy & Food Sciences
- « World Journal of Environmental Pollution
- « World Journal of Fish and Marine Sciences **ISI**
- « World Journal of Fungal and Plant Biology
- « World Journal of Immunology
- « World Journal of Islamic History and Civilization

کیفیت آنها دائم به آنها آموزش داده شود. افزایش تعداد نشریات علمی بین المللی کشور و بهبود کیفیت آنها جدی گرفته شود.

۷- انتشار نشریات علمی داخلی از دانشگاهها به انجمن های علمی سپرده شود و راهکارهای لازم برای حمایت، تشویق و رقابت برای نشریات علمی داخل تدوین و اجرا شود.

۸- کشور ما نیاز به یک مؤسسه انتشاراتی بین المللی برای نشریات و کتب علمی دارد. مؤسسه ای که به قواعد نشر بین المللی، نمایه سازی و استنادسنجی آشنا باشد و بتواند نشریات را بین المللی نموده و باعث ارتقاء آنها شود.

تنها نیم درصد نشریات از فهرست JCR-۲۰۱۱ حذف شده اند (۵۱ نشریه از مجموع ۱۰۵۰۰ نشریه علوم). از جمله عوامل حذف نشریات از فهرست JCR ارجاعات بیش از حد مجاز به خود است. مطابق گزارش مؤسسه تامسون رویترز، در سال ۲۰۱۱ میلادی، ۱۴۰ نشریه بیش از ۷۰ درصد خود ارجاعی داشته اند که این باعث افزایش فاکتور تأثیر (IF) آنها شده است. به عنوان نمونه، بعضی از نشریات توانسته اند فاکتور تأثیر خود را از طریق خوداستنادی بیش از حد بطور غیر اصولی افزایش دهند. به همین خاطر، این گونه نشریات از فهرست JCR-۲۰۱۱ حذف شده اند. البته به اینگونه نشریات تذکر داده می شود در صورت اصلاح کار خود در آینده مجدداً به فهرست JCR برگردند. اینگونه نشریات در مرحله داوری خود، از نویسندگان مقالات درخواست می کردند تا تعداد زیادی مرجع به مقالات چاپ شده در دو سال اخیر به نشریه مورد نظر اضافه نماید.

در مورد دیگر، سه نشریه زیر

Cell Transplantation (IF=6.2 in 2010),
Medical Science Monitor (IF=1.7 in 2010)
The Scientific World Journal (IF=NO in 2010)

با یکدیگر قرار کرده بودند که به مقالات چاپ شده در دو سال اخیر همدیگر استناد نمایند. بیشتر ارجاعاتی که این سه نشریه در محاسبه فاکتور تأثیر کسب کرده بودند، متعلق به دو نشریه دیگر بود. بعد از آنکه فاکتور تأثیر این سه نشریه در سال ۲۰۱۱ محاسبه شد، از فهرست JCR-۲۰۱۱ حذف شدند. بنابراین، نه تنها خود ارجاعی، بلکه شبکه ارجاعی (توافق ارجاع نشریات به همدیگر) محدودیت دارد. در محاسبه ایگن فاکتور، خود ارجاعی حذف شده و تنوع ارجاع در نشریات مختلف و معتبر، اهمیت پیدا می کند و از این روست که بیان می شود ایگن فاکتور نسبت به فاکتور تأثیر پارامتر بهتری است.

نتیجه گیری و پیشنهادات

برای بهبود کیفیت انتشار اسناد علمی موارد زیر جمع بندی و نتیجه گیری می شود:

- ۱- فهرست کاملی از نشریات بی اعتبار (فهرست سیاه) خارجی تهیه و به صورت بر خط در اختیار دانشگاهها و مراکز علمی و پژوهشی قرار گیرد. این فهرست خوب است که ماهانه بروزرسانی شود.
- ۲- دانشگاهها و مراکز علمی و پژوهشی در دادن ترفیع و ارتقاء اعضای هیئت علمی، امتیازات اسناد علمی منتشر شده در فهرست سیاه را صفر منظور کنند.
- ۳- اسناد علمی منتشر شده در نشریات فهرست سیاه، از امتیاز اعتبار ویژه و تعهدات طرح های پژوهشی منع شوند.
- ۴- به کیفیت نشریات علمی در ممیزی پرونده های ترفیع و ارتقاء اعضای هیئت علمی دانشگاهها و مراکز علمی و پژوهشی توجه شود.
- ۵- برای دادن هرگونه پاداش انتشار اسناد علمی، کیفیت نشریات علمی منتشرکننده اسناد علمی مورد نظر قرار گیرد.
- ۶- کیفیت نشریات علمی داخلی مرتب بررسی و راهکارهای ارتقاء

منابع و مأخذ

- رهیافت، شماره ۳۸، صفحات ۴۵-۴۰.
- [۶] صبوری، علی اکبر (۱۳۸۷). "تولید علم ایران در سال ۲۰۰۷"، رهیافت، شماره ۴۱، صفحات ۴۰-۳۵.
- [۷] صبوری، علی اکبر (۱۳۸۸). "تولید علم ایران در سال ۲۰۰۸"، رهیافت، شماره ۴۳، صفحات ۳۱-۲۱.
- [۸] صبوری، علی اکبر (۱۳۸۹). "تولید علم ایران در سال ۲۰۰۹"، نشاء علم، شماره ۱، صفحات ۱۰-۶.
- [۹] صبوری، علی اکبر (۱۳۹۰). "تولید علم ایران در سال ۲۰۱۰"، نشاء علم، شماره ۲، صفحات ۲۳-۱۶.
- [۱۰] صبوری، علی اکبر (۱۳۹۱). "تولید علم ایران در سال ۲۰۱۱"، نشاء علم، شماره ۲، صفحات ۱۴-۶.
- [۱] صبوری، علی اکبر (۱۳۸۱). "بررسی کارنامه پژوهشی ایران در سال ۲۰۰۲"، رهیافت، شماره ۲۸، صفحات ۹۵-۷۸.
- [۲] صبوری، علی اکبر (۱۳۸۲). "مروری بر تولید علم در سال ۲۰۰۳"، رهیافت، شماره ۳۱، صفحات ۲۳-۲۱.
- [۳] صبوری، علی اکبر و پورسازان، نجمه (۱۳۸۳). "تولید علم ایران در سال ۲۰۰۴"، رهیافت، شماره ۳۴، صفحات ۶۶-۶۰.
- [۴] صبوری، علی اکبر و پورسازان، نجمه (۱۳۸۵). "تولید علم ایران در سال ۲۰۰۵"، رهیافت، شماره ۳۷، صفحات ۵۲-۴۹.
- [۵] صبوری، علی اکبر (۱۳۸۶). "تولید علم ایران در سال ۲۰۰۶"،